

Strafrechtadvocatuur in de verdachtenbank

Citation for published version (APA):

Spronken, T. (1995). Strafrechtadvocatuur in de verdachtenbank. *Delikt en Delinkwent*, 25(3), 283-287.

Document status and date:

Published: 01/01/1995

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

delijkheid over de daarmee beoogde doelen. Ook de in wezen simpeler vraag hoe het met jongeren gaat na hun vertrek uit een tehuis blijkt niet gemakkelijk te beantwoorden. In het besproken onderzoek is follow-up informatie over voormalige tehuisbewoners waar mogelijk vergeleken met gegevens over Nederlandse jongeren in het algemeen. Er is aandacht besteed aan de volgende aandachtsgebieden: dagbesteding, huisvesting, financiële situatie, sociale contacten, vrijetijdsbesteding, drugsgebruik, alcoholgebruik en politiecontacten van de voormalige tehuisbewoners. Uit de discussie met betrekking tot de resultaten slechts het volgende. Op bepaalde punten zijn geen verschillen gevonden tussen beide groepen jongeren, bijvoorbeeld voor wat betreft de oordelen over of het goed gaat op school en over het naar de zin hebben op het werk. Het komt in beide groepen zelden voor dat er helemaal geen vrienden zijn en wat drugs- en alcoholgebruik betreft ontlopen de groepen elkaar ook nauwelijks. De situatie van de tehuisbewoners lijkt wat gunstiger wat betreft het hebben van vrienden en de contacten met broers en zussen. Toch lijkt hun situatie in

Advocatuur

Strafrechtsadvocatuur in de verdachtenbank

De afgelopen periode is de strafrechtsadvocatuur in de publiciteit geweest in verband met vermeende onoirbare praktijken en belangenverstrengelingen met de georganiseerde criminaliteit. Meest in het oog springend zijn de strafzaak tegen de advocaat O. Hammerstein, verdacht van betrokkenheid bij het witwassen van drugsgelden en valsheid in geschriften, die in eerste aanleg is geëindigd in een vrijspraak en de gestolen diskettes van het Amsterdamse Parket, die bij diverse advocaten in de brievenbus zijn gedeponneerd en waarvan de verdediging in de zaak van Charles Z, die in december 1994 bij het Amsterdamse Hof diende, gebruik heeft gemaakt.

Hierna wordt aandacht geschonken aan twee aspecten die in het kader hiervan van belang zijn: de (concept) richtlijnen ter voorkoming van betrokkenheid van advocaten bij criminele activiteiten, de honorering van advocaten en de vraag of de advocaat

die in het belang van de verdediging gebruik maakt van gestolen informatie zich schuldig maakt aan heling.

Richtlijnen advocaat en money laundering

De Nederlandse Orde van Advocaten heeft evenals andere beroepsgroepen op het terrein van financiële, economische en juridische dienstverlening de gevolgen ondervonden van de sterk oplevende politieke belangstelling voor de zware, georganiseerde criminaliteit, en met name voor het fenomeen van het 'witwassen' van grote bedragen die onder meer door de internationale handel in verdovende middelen is verkregen. Door het op initiatief van het vorige kabinet ingestelde Nationaal Platform Criminaliteitsbestrijding hebben diverse betrokken beroepsorganisaties (verenigd in een Stuurgroep Beroepsmoraal en Misdaadpreventie) de impuls gekregen om naast en ter aanvulling op wettelijke maatregelen (voordeelsontneming, melding ongebruikelijke transacties) gedragscodes te ontwikkelen, die de advocaat tot steun moeten dienen en moeten voorkomen dat hij zich laat inschakelen bij dubieuze financiële praktijken. De Orde heeft daartoe een commissie ingesteld onder voorzitterschap van de Rotterdamse deken G.N.C.C. Bruyninckx (daarin hadden ook vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie en van de Centrale Recherche Informatiedienst zitting), die in korte tijd concept-richtlijnen heeft opgesteld 'ter voorkoming' van betrokkenheid van de advocaat bij 'criminele handelingen'. Dit concept is in het najaar van 1994 behandeld door de organen van de landelijke orde. De Deken, mr. T. de Waard, schreef over de inhoud in het NJB 1994, p.1441-1444.

De richtlijnen omvatten een zestal artikelen en gaan vergezeld van een vrij uitgebreide toelichting. Zij moeten blijkens die toelichting worden verstaan als een uitwerking van de centrale tuchtrechtelijke norm van art. 46 Advocatenwet en van regel 1 Gedragsregels 1992, namelijk de zorg die de advocaat behoort te betrachten in het kader van de belangenbehartiging en de betamelijkheid die hij (daarbij) als advocaat in acht dient te nemen.

De eerste vijf artikelen van de concept-richtlijnen behelzen kort gezegd een beperkte 'screenplicht', alsmede de verplichting de behandeling van de zaak te beëindigen zodra blijkt dat die screening onmogelijk is of tot een verontrustend resultaat leidt. Hoofregel is dat de advocaat in principe zonder nadere onderzoeksplicht moet kunnen afgaan op de gegevens die door zijn cliënt worden verstrekt. In de gevallen dat van de advocaat diensten worden verlangd, die niet samenhangen met juridische werkzaamheden maar eerder zouden kunnen strekken tot het misbruiken van de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht van de advocaat om onwettige activiteiten van de cliënt af te dekken, dient de advocaat extra alert te zijn en nadere informatie dan wel opheldering van zijn cliënt te vragen. Het gaat dan om het vaststellen van de identiteit van de cliënt of tussenpersoon en het controleren van gegevens die verwerkt worden in de financiële administratie. Ook wordt verwezen naar de situatie dat de opdracht van de cliënt strekt tot het openen door de advocaat van een bankrekening, postbus of het anderszins fungeren als tussenpersoon, het oprichten en/of besturen door de advocaat van een rechtspersoon en het

uitvoeren van financiële transacties ten behoeve van de cliënt. Weigert de cliënt opheldering te verschaffen of blijkt het inderdaad te gaan om onwettige praktijken die door het beroepsgeheim van de advocaat kunnen worden afgeschermd, dan moet de advocaat volgens de richtlijnen zijn diensten weigeren. Dit deel van de richtlijnen is vooral van belang in de civiele praktijk.

Voor de honorering van de advocaat is artikel 6 (Betalingen) van belang:

1. In het kader van zijn praktijkuitoefening verricht of aanvaardt de advocaat geen betalingen per kas van bedragen hoger dan f 25 000 of de tegenwaarde daarvan.

2. Voor zijn bemoeiingen terzake van noodzakelijke rechtsbijstand staat het de advocaat steeds vrij een honorarium of een voorschot daarop te ontvangen indien de aan die honorering ten grondslag liggende declaratie is gebaseerd op een door de Nederlandse Orde van Advocaten geadviseerde declaratiemethode en de betaling geheel giraal geschiedt.

Het tweede lid is geschreven met het oog op het risico dat de advocaat zich bloot zou stellen aan vervolging wegens heling, indien hij op de hoogte zou zijn van de vermoedelijke herkomst van de gelden waarmee hij zich laat betalen. Het woord 'steeds' in het tweede lid laat toe dat de advocaat zich laat betalen met geld dat - naar hij weet of kan vermoeden - van misdrijf afkomstig is. Er moet dan wel aan drie voorwaarden zijn voldaan: de betaling moet giraal geschieden, en de te verlenen rechtsbijstand moet 'noodzakelijk' zijn. Van noodzaak is blijkens de toelichting sprake 'indien een advocaat optreedt tot bijstand van een cliënt in een procedure en normaal gesproken een

toevoeging niet mogelijk dan wel niet redelijk is'. De derde voorwaarde is, dat de honorering betamelijk moet zijn; het is niet de bedoeling dat de advocaat door overmatig declareren deelt in het criminele profijt.

Het is de bedoeling dat van het Openbaar Ministerie de garantie wordt verkregen dat niet wordt vervolgd wegens verdenking van (schuld)heling wanneer aan de genoemde voorwaarden is voldaan. Daarover vindt momenteel overleg plaats met het OM.

Het venijn zit in de staart van de toelichting: door de cliënt te 'dwingen' giraal te betalen wordt deze - wanneer het om bedragen vanaf f 25 000 gaat, zoals in grote en gecompliceerde (straf)zaken al gauw het geval is - blootgesteld aan een melding in het kader van de wet MOT. De commissie Bruyninckx vond dit principiële bezwaar echter overkomelijk, en de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten is het daarmee eens. Mocht evenwel het OM niet meewerken aan de deal door de bovenbedoelde garantie te geven, dan zal artikel 6 niet in de richtlijnen worden opgenomen.

Verdediging en gestolen informatie

In de strafrechtspleging is een nieuw fenomeen ontstaan en wel in het bijzonder terzake van de verdediging in zaken die georganiseerde criminaliteit betreffen. Centraal hierbij staat de vraag of het de raadsman geoorloofd is in het kader van de verdediging gebruik te maken van bij justitie gestolen informatie. De president van het Amsterdamse hof kwalificeerde in de strafzaak tegen Charles Z. dergelijke diefstallen c.q. inbraken als rechtsstaat-ondermijnend en meende dat het op de weg van de advocatuur

lag om die ondermijning tegen te gaan, ook - aldus die president - in het kader van de belangenbehartiging van de cliënt. Ook de hoofdofficier van justitie in Amsterdam deed in een interview in NRC Handelsblad van 2 december 1994 een duit in het zakje. Hij plaatste vraagtekens achter het functioneren van de strafrechtsadvocatuur, die gebruik maakt van bij justitie gestolen informatie. Ook suggereerde hij dat hier sprake zou zijn van heling. Deze tamelijk verhitte reacties steken nogal schril af bij die van de minister van justitie. De minister meent, blijkens een interview in het NJB d.d. 6 januari 1995, dat niets de raadsman in strafzaken verbiedt materiaal te gebruiken waarvan hij kan weten dat het rechtstreeks van diefstal afkomstig is en dat nog niet eerder openbaar is gemaakt. Theoretisch kan volgens haar betoogd worden dat er sprake is van heling, maar dat gaat haar te ver, tenzij er sprake is van het duidelijk plegen van strafbare feiten door de advocaat. Zij vindt één en ander gekunsteld.

Het is vanzelfsprekend dat het de advocaat niet is toegestaan op enigerlei wijze te bevorderen dat informatie wordt vergaard door middel van misdrijven en in zoverre moet hij roomser zijn dan de paus, lees: justitie. Voor het standpunt van de minister, ten betoge dat van heling geen sprake is, zijn goede gronden aan te voeren en wel in het bijzonder de wetsgeschiedenis van de Wet computergegevens, waarin tot uitdrukking komt dat de wetgever van een algemene strafbaarstelling in het kader van heling van gestolen informatie niet heeft willen weten.

Het standpunt van de minister inhoudende dat er kennelijk wel sprake is

van heling, indien er sprake is van het duidelijk plegen van strafbare feiten door de advocaat vraagt om nadere uitleg. Immers volgens vaste rechtspraak staat de omstandigheid dat iemand een helingshandeling begeeft ten aanzien van een voorwerp dat hij zelf door enig misdrijf heeft verkregen aan zijn veroordeling wegens heling in de weg.

Het is de vraag of de verdediging enig verwijt treft, in het geval zij wederrechtelijk verkregen informatie, die relevant is voor de beoordeling van opsporingsmethoden, in het geding brengt. Nog daargelaten dat zulks bezwaarlijk als heling beschouwd kan worden, wordt daarmee immers juist de rechtsstaat gediend. Wanneer de betrokken advocaat te goeder trouw heeft kunnen aannemen dat de hem ter beschikking gestelde wederrechtelijk verkregen informatie waar is én het algemeen belang, bestaande in de waarheidsvinding en bescherming van burgers tegen ongeoorloofd overheidsoptreden, het ten processe daarvan openbaren meebrengt zal hij naar analogie met wettelijk geregelde strafuitsluitingsgronden van dit type (vgl. 261, lid 3, Sr) zeker een beroep op een conflict van rechtsplichten kunnen doen. Hier doet zich een geval van noodtoestand van het zuiverste water voor.

Overigens, over rechtsstaat gesproken, heeft T.G. van der Zwaag (Volkskrant 11 december 1994) erop gewezen, dat de vraag of de staat wel het recht toekomt de strafwet in te roepen ter bescherming of afdekking van onrechtmatige overheidshandelingen met een beroep op rechtsstatelijke belangen, ontkennend moet worden beantwoord. De overheid dient bij haar optreden de geldende rechtsregels in acht te nemen en als dat niet

gebeurt dient dat door de strafrechter te worden afgekeurd. Een dergelijk oordeel kan de strafrechter uiteraard uitsluitend geven, indien hem de informatie daartoe wordt aangereikt. Gebleken is dat deze informatiestroom stelselmatig door politie en openbaar ministerie aan de rechter en de verdediging wordt onthouden door consequente niet naleving van het bepaalde in art. 152 Sv, welke in comateuze toestand geraakte bepaling door de hoge raad in zijn inkijk arrest van 31 mei 1994 nieuw leven is ingeblazen. Uit rechtsstatelijk oogpunt is dan ook de selectieve verontwaardiging in de richting van de advocaat hoogst dubieus.

Vergoeding uitbreiding taken piketadvocaat

In de vorige aflevering van deze rubriek (december 1994) is gewezen op het ontbreken van een vergoeding voor de extra werkzaamheden die de piketadvocaat in het kader van het nieuwe vierde lid van art. 40 Sv dient te verrichten, indien de officier van justitie in beroep gaat tegen de invrijheidstelling van de verdachte door de R-C op grond van art. 59a Sv. De Nederlandse Orde van Advocaten heeft inmiddels aan de minister van Justitie voorgesteld art. 46 van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand aan te passen door toevoeging van een art. 46c, waarin zou moeten komen te staan dat de raadsman een vergoeding van 15% van het basisbedrag ontvangt, indien hij de verdachte bijstaat in het kader van een beroep van de officier van justitie op grond van art. 59c Sv tegen de onmiddellijke invrijheidstelling van de verdachte door de R-C. Naar verluidt zal het Besluit vergoedingen rechtsbijstand

dienovereenkomstig worden aangepast.

De Voorzitter van de Rechtbank Utrecht heeft intussen op 21 november 1994, in weerwil van het nieuwe lid 4 van artikel 40 Sv, toch besloten op grond van artikel 41 Sv een last tot toevoeging te geven in een geval waarbij door de officier van justitie beroep was aangetekend tegen de onmiddellijke invrijheidstelling van de verdachte door de R-C. De voorzitter overwoog dat de verdachte sedert de beslissing van de R-C niet langer aan te merken valt als een in verzekering gestelde verdachte en nu voor de appelprocedure ex artikel 59a Sv niet(!) is voorzien in toevoeging van een raadsman aan de verdachte en de bewaring van de verdachte wordt gevorderd, op de voet van artikel 41, lid 1 aanhef en onder a, Sv op ambtshalve last van de voorzitter van de rechtbank aan de verdachte een raadsman dient te worden toegevoegd.

Toevoegingsvergoedingen in bewerkelijke zaken

Sedert de invoering van de Wet op de rechtsbijstand (WRB) in januari 1994 dienen advocaten, indien het zich laat aanzien dat aan een strafzaak meer dan 30 uren zullen worden besteed, ingevolge art. 40 jo art. 19 Besluit vergoedingen rechtsbijstand, toestemming te vragen aan het bureau rechtsbijstandvoorziening voor het besteden van meer dan 30 uur. Deze toestemming moet gedurende de behandeling van de zaak worden verzocht. Het bureau rechtsbijstandvoorziening adviseert dit te doen op een moment dat er al 20 uren aan de zaak zijn besteed. De Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) heeft in een brief aan de minister van justitie geprotesteerd tegen de wijze

waarop het bureau rechtsbijstandvoorziening verbonden aan de raad voor rechtsbijstand 's-Gravenhage aan deze toestemmingsbevoegdheid uitvoering geeft.

De NVSA trok aan de bel naar aanleiding van het volgende geval. Een advocaat verzocht het bureau rechtsbijstandvoorziening toestemming voor het besteden van meer dan 30 uren rechtsbijstand in een strafzaak, omdat in het kader van het tegen de cliënt geopende GVO een (groot) aantal getuigen diende te worden gehoord. Het verzoek werd afgewezen met de motivering dat bij de beoordeling van de vraag of de zaak als bewerkelijk aangemerkt moet worden, de werkzaamheden van het gerechtelijk vooronderzoek buiten beschouwing dienen te worden gelaten. De NVSA wijst de minister erop dat het GVO in veel strafzaken bij uitstek de fase in het strafproces is waarin de rechtsbijstandverlener een groot aantal werkzaamheden moet verrichten, waarbij het zonder uitzondering om vaak tijdrovende kwesties gaat. 'Stilzitten' in de fase van het GVO kan de verdediging in het verloop van de verdere procedure worden tegengeworpen, aldus de jurisprudentie van de Hoge Raad. De NVSA is van mening dat aan de verdediging een financiële blokkade wordt opgelegd, die in strijd is met artikel 6 EVRM,

dat de verdachte een recht op een eerlijk proces garandeert.

Het is wachten op het antwoord van de minister.

Uit het voorgaande blijkt hoe slecht de medewerkers van de Raden voor Rechtsbijstand toegerust zijn om dit soort kwesties op hun inhoudelijke merites te beoordelen. Ingevolge art. 19 Besluit vergoedingen rechtsbijstand moeten zij wel beoordelen of de behandeling van een zaak in redelijkheid niet binnen 30 uren kan plaatsvinden, het juridische en praktische inzicht hiervoor ontbreekt echter nog vaak. Het hier geschetste geval staat niet op zichzelf. Zo is het ook voorgekomen dat bij de aanvraag van een toevoeging voor een strafrechtelijke cassatie, de advocaat verzocht werd bij de aanvraag van de toevoeging de cassatiemiddelen mee te zenden; voor het maken van de cassatiemiddelen werd de toevoeging nu juist aangevraagd. Een aanvraag voor een toevoeging wegens een verkeersovertrading, waarbij de ontzegging van de rijbevoegdheid op het spel stond voor een zwakbegaafde verdachte die niet in staat was zichzelf bij de kantonrechter naar behoren te verdedigen, werd afgewezen met de motivering dat wie zijn rijbewijs kan halen, ook zijn eigen belangen kan behartigen in een strafzaak bij de kantonrechter.